EPAM EKONOMİ VE POLİTİKA Araştırmaları Merkezi

İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ

Haftalık Dış Politika ve Ekonomi Bülteni

59. Bülten

İSÜ İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ İSTANBUL

istinye.edu.tr | 0850 283 60 00

/istinyeuniv.edu /istinyeunivedu /istinyeunivedu

Milli Mücadele'nin kilit taşı "Erzurum Kongresi" cumhuriyetin ilk adımı oldu

Milli Mücadele hareketinin dönüm noktalarından olan ve yurdun işgal edildiği dönemde 101 yıl önce Atatürk öncülüğünde Türkiye Cumhuriyetinin temellerinin atıldığı Erzurum Kongresi, ulusal egemenliğin koşulsuz olarak gerçekleştirilmesine karar verilen ilk kongre olma özelliği taşıyor

23 TEMMUZ 1919 ERZURUM KONGRESİ

- Atatürk ve arkadaşları, emperyalist güçlerin Osmanlı topraklarını paylaşmaya çalıştığı dönemde, Erzurum Kongresi ile Türkiye Cumhuriyetinin temellerinin atılmasını temin etti
- Erzurum, Sivas, Van, Bitlis, Diyarbakır ve Elazığ'a yönelik Ermeni tehlikesi ve kurulmak istenen Ermenistan'a tepki ile Trabzon, Rize, Gümüşhane, Ordu, Giresun'da Rum Pontus iddialarına karşı tedbir için toplanan Erzurum Kongresi, bölgesel bir kongre olmasına rağmen bütün yurdu ilgilendiren nitelikler taşıyor
- Erzurum Kongresi, hiçbir baskı ve yönlendirme olmadan Türk milletinin kendi hür iradesiyle almış olduğu milli bir kararın hayata geçirilmesiyle Türk milletinin var olduğu ve var olmaya devam edeceğinin en önemli göstergesi oldu

YOĞUN ÇALIŞMA SONRASI 14 GÜN SÜREN ERZURUM KONGRESİ'NDE ALINAN KARARLAR:

- Milli sınırlar içinde vatan bölünmez bir bütündür, parçalanamaz
- Her türlü yabancı işgal ve müdahalesine karşı millet topyekun kendisini savunacak ve direnecektir
- Vatanı korumayı ve istiklali elde etmeyi İstanbul Hükümeti sağlayamadığı takdirde, bu gayeyi gerçekleştirmek için geçici bir hükümet kurulacaktır. Bu hükümet üyeleri milli kongrece seçilecektir
- Kongre toplanmamışsa bu seçimi Temsil Heyeti yapacaktır
- Kuvayımilliye'yi tek kuvvet tanımak ve milli iradeyi hakim kılmak temel esastır
- Hristiyan azınlıklara siyasi hakimiyet ve sosyal dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilemez
- Manda ve himaye kabul edilemez
- Milli Meclisin derhal toplanmasını ve hükümet işlerinin Meclis tarafından kontrol edilmesini sağlamak için çalışılacaktır

23.07.2020

ANADOLU AJANSI

https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19538

Fransa'nın Çaresizliği- 2
Doç. Dr. Fahri Erenel-EPAM Müdürü

Sömüren devletler sömürge haline getirdikleri devletlere, asla ve asla tam bağımsızlıklarını vermezler. Özgürlük ve eşitlik gibi kavramlarda bu sözde devletlerin anayasalarında vitrinde yer alan süs eşyaları gibi görünürler. Uygulamada hiçbir karşılığı yoktur ve bu kavramların içeriği efendilerinin çizdiği ve izin verdiği sınır kadardır.

Fransa, işgal ettiği, sömürge haline getirdiği devletleri birçok açıdan kendine bağımlı hale getirecek şekilde, Fransızca'nın resmi dil ve eğitim dili olması ile zorunlu resmi eğitimin Fransızca olmasını ve eğitimin kendi istediği biçimde şekillendirilmesini zorunlu tutmuştur.
Bu uygulama sadece Fransa'ya özgü olmadığının altını çizmekte fayda olacaktır. İngiltere,İspanya, Portekiz gibi önde gelen sömürgeci ülkelerde benzer yöntemleri uygulamışlar ve uygulamaya devam etmektedirler.

Günümüzde ,54 ülkeden 27'sinin resmi dili Fransızcadır ve Fransız dil ve kültürünü yaymak maksadıyla "Francophonie" adlı bir organizasyon oluşturulmuştur. Fransız eski sömürgesi olan ülkeler, kamu alımları ve kamu ihalelerinde Fransız çıkarlarını korumak ve Fransız şirketlerine öncelik vermek zorundadırlar. Hükümet ihalelerinin verilmesinde Fransız şirketleri önceliğe sahiptir.Fransa 1961'den beri 14 Afrika ülkesinin ulusal rezervlerini elinde tutmakta ve bu sayede Fransız hazinesi, Afrika'dan yıllık 500 milyar dolar kazanç ve getiri elde edebilmektedir. Bu ülkelerin çoğunda ekonomik varlıkların büyük kısmının Fransız şirketlerinin kontrolünde bulunduğu unutulmamalıdır

Fransa ayrıca Müslümanların direnişini kırmak için, dinî düşünceyi şekillendirmek adına, kendi kontrolünde olacak İslami okullar kurdurmuştur. Afrika toplumlarını dejenere etmek için müstehcen yayınlar yapan pop müzik kanalları kurulmuş ve bu kanallar 7/24 yayın yapmaktadır. Yerel yönetimlerin eliyle içki kullanımı, moda adı altında Afrikalı kadınların tesettürden çıkarılması ve pop kültürü özendirilerek Müslüman toplum çökertilmeye çalışılmıştır. Fransa, bu ülkelerin yeraltı zenginliklerini yağmalamaktadır. 59 nükleer santrala sahip olan Fransa'nın santraller için ihtiyaç duyduğu uranyum Nijer ve Mali'den gelmektedir.

Fransa'da bile olmayan Frank diye bir para birimi Afrika'da geçerli olmaktadır. Fransa, merkezi Paris olan, alım gücünün Paris'ten belirlendiği, Chamalieres'de basılan Frank para biriminin eski sömürgelerinde geçerli olduğu bu şeytanî sistemin devam etmesini istemektedir.

Bağımsızlığını yeni kazanan ülkeler, sömürgecilik sırasında Fransa'nın ülkede inşa ettiği altyapı için ödeme yapmak, sömürge anlaşmasına bağlı çok yönlü bir burs ve hibe sistemi nedeniyle, üst düzey eğitim memurlarını Fransa'ya veya Fransız askeri altyapılarına göndermek, askeri anlaşmalar kapsamında bu ülkelere askeri olarak müdahale etme ve üslerinde asker bulundurma, Fransa izin vermeden başka ülkelerle askeri işbirliği anlaşmaları yapamamaları, ihtiyaç olması halinde Fransa'ya asker desteği sağlamak gibi birçok kazanım Fransa'nın sömürmeye devam ettiğinin işaretlerini oluşturmaktadır.

Libya Devlet Başkanı Kaddafi'nin devrilmesi ve öldürülmesinde Fransa'nın önemli rolü olduğu bilinmektedir. Kaddafi'nin ülkesinde bulunan başta Fransa olmak üzere batılı ülkelere ait petrol şirketlerini millileştirmesi, misyonerlerin Hristiyanlığı yaymak üzere Afrika ülkelerine girişlerini engelleyecek sistemler oluşturma çabaları, en önemlisi Afro adında Afrika ülkelerinin kendi aralarında kullanacakları tek para birimi üzerinde çalışmaları, Libya'nın Site şehrinde Afrika Yatırım Bankası'nın, Kamerun'un başkenti Yaonde'de Afrika Para Fonu'nun

ve Afrika Merkez Bankası kurulması ile Afrika Fransa sömürülmekten büyük ölçüde kurtulacak, Afrika Merkez Bankası'nın afro basmaya başlaması ile birlikte Fransa'nın Frank ile kuruduğu sömürü düzeni tamamen sona erecek olması Fransa'nın harekete geçmesine neden olmuştur. Afrika ülkelerinde kontrolü kaybedeceğim endişesi ile Fransa ,Libya 'da karşısına çıkan her ülkeye saldırmasının en büyük nedeni budur. Kaddafi'nin uyandırmak üzere olduğu Afrika'nın geri dönülemez bir yola girişinden önce hamlede bulunmak Fransa'nın seçtiği strateji olmuştur. Bugün Batı Afrika ve Libya'da yaşananlar Fransa'nın çaresizliğini yansıtmaktadır.

2013 yılından beri "terörle mücadele ediyorum" adı altında, kendisine 3500 km uzaklıktaki Mali'de operasyonlara başlayan ve bugüne kadar 1 milyar avro'nun üzerinde harcama yaptığını söyleyen Fransa, bu operasyon sahasını bütün Sahel Bölgesi'ni kapsayacak şekilde genişletmiştir. Fransa'nın bölgeye girişi ile birlikte terör örgütü ve saldırı sayılarında artışın olması, saldırıların Fransız askerlerinden ziyade saldırıların Birleşmiş Milletler askerlerine, Fransa'yı desteklemeyen yönetimler ve Müslüman halka yapılması ciddi soru işaretleri oluşturmaktadır.

2013 yılından bugüne kadar 28 Fransız askerinin öldüğü söylenmekle birlikte bu zayiatın yarısının helikopter kazası sonucu olduğunu belirtmekte yarar olacaktır. Oysa 2019 yılı kasım ayında Mali'nin kuzeyinde bir askeri birliğe düzenlenen tek bir saldırıda 53 asker ve 1 sivil aralık ayında Nijer'in Mali sınırına yakın bir askeri üssüne yapılan saldırıda 73 asker hayatını kaybetmiştir. Fransa'nın bu ülkelerle ilgisi zengin yeraltı kaynakları nedeniyledir.

Fransa'nın Afrika'da kendisine bağlı yapılanmalarla terör örgütlerini dizayn ederek bölgeyi ve bu bölgelerdeki kaynakları kontrol etmek istediği açıkça görülmektedir. Çin, Hindistan, Japonya ve Rusya gibi ülkelerin Sahel bölgesine girmeleri sonucu bölgedeki durumu gittikçe zorlanan Fransa'ya karşı bölge ülkelerinden de karşı tepkiler artmaya başlamıştır.Benin, Burkina Faso, Gine Bissau, Fildişi Sahili, Mali, Nijer, Senegal ve Togo 2020 yılından itibaren "Eko" denilen bir para birimine geçme kararı alması, le Burkino Faso'nun izinsiz uçan insansız hava araçlarının vurulacağı konusunda Fransa'yı uyarması ve askerlerinin gereksiz yere ölmesi nedeniyle Çadlıların başlattığı halk hareketleri bu tepkilerin sadece birkaçıdır

Fransa, Afrika'daki sömürge devletlerinin bağımsızlığını kazanmasına rağmen kirli ellerini üzerlerinden çekmemiş ve 1958 yılından itibaren bağımsızlığını kazanan ülkelerden 'koloni vergisi' almaya başlamıştır. Benin, Burkina Faso, Gine, Fildişi Sahili, Mali, Nijer, Senegal, Togo, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Kongo, Ekvator Ginesi ve Gabon günümüzde vergi ödemeye devam etmektedir. Bu ülkelerden toplanan vergilerle Fransa yılda 500 milyar dolar parayı haraç olarak kasasına koymaktadır. Vergisini ödemeyen, başkaldıran ülkelerin liderlerinin sonu ya darbe ile yönetimden uzaklaştırma, ya da hayat kaybı olmaktadır.27 Afrika ülkesine son yıllarda gerçekleştirilen 67 darbenin %61'nin eski Fransız sömürgelerinde gerçekleştirilmesi tesadüf olmasa gerek.

Kaynakça:

https://www.sde.org.tr/guray-alpar/genel/fransanin-afrikadaki-saltanati-sona-yaklasiyor-kose-yazisi-14785

https://www.ahaber.com.tr/dunya/2019/04/11/fransa-afrikayi-somurmeye-devam-ediyor

https://www.aa.com.tr/tr/analiz/afrika-da-fransa-k%C3%A2busu-ii-yeni-somurgecilik/1726100

Lozan Anlaşması

https://www.milliyet.com.tr/lozan-antlasmasi-maddeleri-ve-onemi-nedir--lozan-antlasmasi-kac-madde--molatik-8787/

Lozan Antlaşması 24 Temmuz 1923 tarihinde İsviçre'nin Lozan kentindeki Rumine Sarayı'nda; TBMM temsilcileri, Birleşik Krallık, İtalya, Fransa, Yunanistan, Romanya, Bulgaristan, Portekiz, Belçika ve Yugoslavya tarafından imzalandı.

Lozan Antlaşması Osmanlı İmparatorluğu ve Müttefik Devletler Fransa Cumhuriyeti, İngiltere Krallığı, İtalya Krallığı, Japonya İmparatorluğu, Yunanistan Krallığı ve Romanya Krallığı arasında, Birinci Dünya Savaşı'nın başından bu yana olan anlaşmazlıkları çözümlemek için yapıldı.

Lozan Antlaşması'nın orijinal dili Fransızcadır.

Lozan Antlaşması ile beraber, maddeleri Osmanlı İmparatorluğu için son derece ağır olan Sevr Antlaşması geçersiz sayıldı.

Lozan Antlaşması sayesinde tüm taraflar arasındaki anlaşmazlıklar giderildi ve modern Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları tanımlandı.

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu'ndan geriye kalan tüm haklarından feragat etti ve karşılığında Müttefik Devletler, Türkiye Cumhuriyeti egemenliğini resmi olarak tanıdı. Türkiye 23 Ağustos 1923'te, Yunanistan 25 Ağustos 1923'te, İtalya 12 Mart 1924'te, Japonya 15 Mayıs 1924'te ve Birleşik Krallık 16 Temmuz 1924'te Lozan Antlaşması'nı onayladı ve 6 Ağustos 1924 itibariyle geçerli sayıldı.

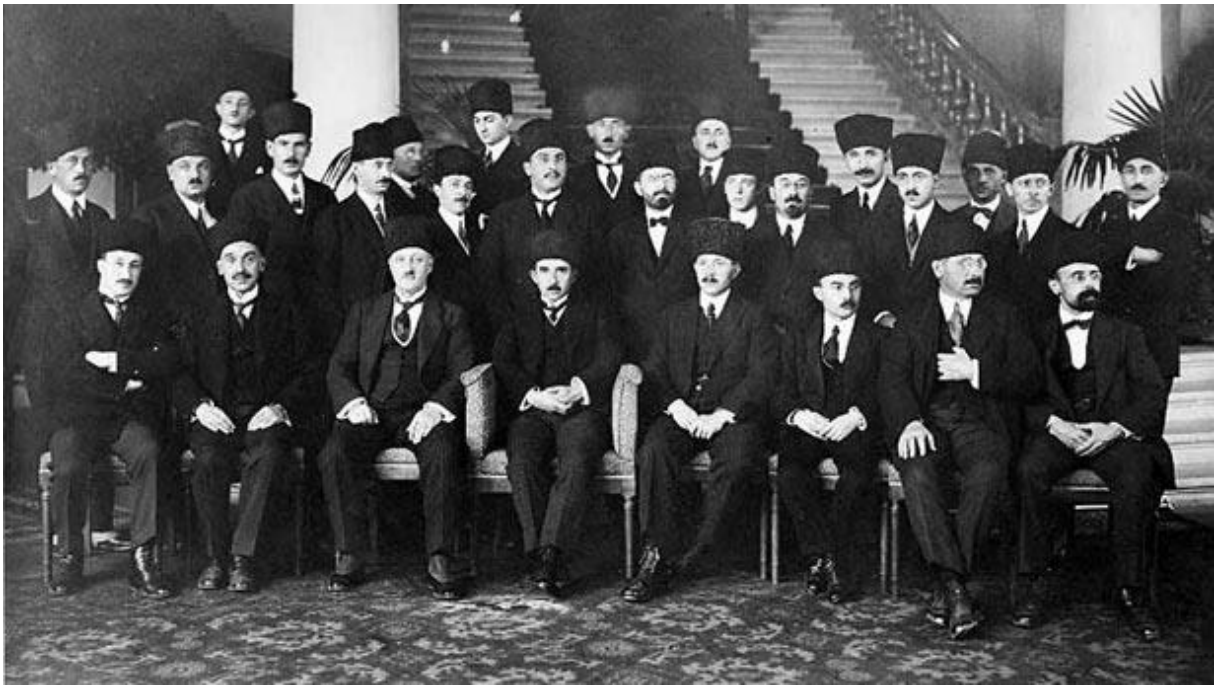

Lozan Antlaşması 143 maddeden oluşur. 143 maddenin en önemli konuları:

- Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırlarının belirlenmesi
- Osmanlı Devleti'nden kalan borçlar
- Boğazlar meselesi
- Savaş tazminatı
- Azınlıkların durumu
- Kapitülasyonlar
- Patrikhane
- Yabancı okulların durumu

Lozan Antlaşması için yapılan görüşmelerin kısa bir süre için sona ermesine yol açan maddeler:

- Kapitülasyonların kaldırılması
- Musul meselesi
- Boğazlar meselesi
- Musul ve Kerkük sorunu

Lozan Antlaşması kapsamında, Türkiye Cumhuriyeti'nin Suriye sınırı 20 Ekim 1921'de Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşması'na göre belirlendi.

Yunanistan sınırı, Mudanya Ateşkes Antlaşması'na göre belirlendi ve Meriç Irmağı Türkiye ve Yunanistan'ı ayıran sınır olarak kabul edildi.

İran sınırı, Kasr-ı Şirin Antlaşması esas alınarak belirlendi.

Bulgaristan sınırı, 1913 tarihli İstanbul Antlaşması esas alınarak belirlendi.

Irak sınırı, İngiltere ile anlaşmaya varılarak çizildi.

Ege Denizi'nde ise Gökçeada, Bozcaada ve Tavşan Adası Türkiye'ye bırakıldı. Diğer tüm adalar Yunanistan'a verildi. On İki Adalar ise İtalya'ya bırakıldı. İkinci Dünya Savaşı sonrası İtalya bu adaları Yunanistan'a bıraktı.

Hatay ise, 1939 yılında bölge halkının yaptığı referandumun sonucunda Türkiye'ye katıldı.

Türkiye'yi de etkileyecek olan Tedarik Zinciri Yasası nedir?

https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyeyi-de-etkileyecek-olan-tedarik-zinciri-yasas%C4%B1-nedir/a-54207926

Yasal asgari saat ücretinin 9,35 euro olduğu Almanya'da 49 cent'e 100 gram çikolata, 6 euroya bir kilo filtre kahve, 10-15 euroya bir kot pantolon, 15-20 euroya da bir çift ayakkabı bulmak mümkün. Bunlar hangi koşullarda üretiliyor ki satın alma gücüne göre bu kadar ucuz? Ürünlerin üretiminde çocuk işçiliği var mı? Üretim ile nakliyede çalışanların iş ve toplu sözleşme güvenceleri nasıl? Üretim ve nakliye süreci çevreye ne kadar zarar veriyor?

Bu sorular Alman kamuoyunda son yıllarda yoğun biçimde tartışılıyor. 2013 yılında Bangladeş'teki tekstil fabrikası Rana Plaza'da çıkan ve bin işçinin hayatını kaybettiği yangından sonra Alman şirketlerinin uluslararası sorumluluğu konusunda sesler epey yükseldi, nitekim orada bazı Alman şirketleri için de üretim yaptırıldığı ortaya çıktı.

Geçen yıl Brezilya'da bir demir madeni yakınındaki barajın yıkılmasıyla meydana gelen felakette de 259 kişinin hayatını kaybetmesi konuyu tekrar gündeme taşıdı zira orada da barajın güvenliği konusunda sertifikayı veren şirket Alman TÜV Süd'dü.

Almanya'da hükümet ortağı Hristiyan Demokrat Birlik (CDU), Hristiyan Sosyal Birlik (CSU) ve Sosyal Demokrat Parti (SPD), göreve başladıkları 2018 yılında imzaladıkları koalisyon sözleşmesinde bu konuda bir yasal düzenleme yapma konusunda mutabık kaldı. Buna göre, uluslararası Alman şirketler, yurtdışındaki üretim ve nakliye süreçleri de dahil tedarikçilerindeki koşullar ve varsa iklime verilen zarardan da sorumlu tutulabilecek.

Yasanın şirketlerin uluslararası yatırım planını etkileyeceğini düşünenlerden biri de Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Birimler Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Aziz Çelik. Çelik, pek çok ülkenin yatırımları çekmek için şirketlere kolaylıklar, avantajlar, muafiyetler, bir diğer deyimle "kuralsızlıklar" imkanı tanıdığını ve bu nedenle Almanya'nın Tedarik Zinciri Yasası ile söz konusu ülkelerin tepkisini çekebileceğine işaret ediyor.

Tedarik Zinciri Yasası'na aralarında Tchibo, REWE ve Nestlé'nin de bulunduğu 60'tan fazla şirket destek veriyor. İlaveten Almanya'da sendika ve yardım kuruluşlarının da aralarında yer aldığı bir inisiyatif olan "lieferkettengesetz.de" yasa için 200 binden fazla imza topladı. İnisiyatif, üretimden ürün teslime şirketlerin her aşamada sorumluluk üstlenmesi gerektiğini savunuyor ve ihlaller halinde şirketlere Almanya'da da para cezası uygulanmasını, teşvik ve

ihaleler dışı bırakılmasını, mağdurların şirkete karşı Almanya'da da dava açabilmesinin mümkün hale gelmesini talep ediyor.

DW Türkçe'ye konuşan Kocaeli Üniversitesi Öğretim Üyesi Aziz Çelik, aslında yasayla yapılmak istenenin Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) temel prensiplerine dayandığını belirtiyor. Çelik, ILO'nun temel prensiplerinde de çocuk işçiliğiyle mücadele, angarya çalıştırma yasağı yani ücret ödemeden çalıştırmama, işe ulaşmada ve işte ayrımcılık yasağı ile örgütlenme hakkı, yani toplu sözleşme ve sendikalaşmaya dair düzenlemelerin yer aldığını hatırlatıyor.

Şimdiye kadar anlaşmaların uluslararası sendikal örgütlerle çok uluslu şirketler arasındaki çerçeve sözleşmeleri şeklinde yapıldığını vurgulayan Çelik, son 15-20 yılda artan bu anlaşmalarda şirketler ILO ilkelerine uymayı taahhüt ederken sendikal kuruluşların da onları denetlediğini belirtiyor. Ancak çerçeve sözleşmelerinin gönüllülük esasına dayandığını ve yargısal bağlayıcılığı bulunmadığını anlatıyor. Buna rağmen o haliyle bile pek çok ülkede işçilerin çalışma koşullarını iyileştirdiğini söylüyor. Çelik, o nedenle Alman Kalkınma ve Çalışma Bakanı'nın duyurduğu gibi bir düzenleme çıkarmasının, prensipte "düzgün iş" diye tanımlanan koşulları kendi şirketleri açısından zorunlu hale getirmek şeklinde yorumluyor.

Aziz Çelik, normalde uluslararası şirketlerin bulundukları ülkedeki hukuka tabi olduklarını, ancak Almanya'nın çıkaracağı kanuna kendi ülkelerinde hesap sorulmasını da eklemesi halinde yargı yolunun iki ülkede de açılması anlamına geleceğini belirtiyor. Ve "Bir Alman şirketinin örneğin Türkiye'de çevreye veya doğaya zarar vermesi halinde, Türkiye'de hesap sorulması dışında mağdurların konuyu Alman yargısına da taşıması mümkün hale gelirse bu çok daha etkili bir yol olur" diyor.

Yaklaşık iki milyon üyesi olan Birleşik Hizmet Sendikası Ver.di, Tedarik Zinciri Yasası'nın yürürlüğe girmesi halinde bütün tedarikçi ülkeler kadar Türkiye'yi de etkileyeceğini kaydediyor. Sendikanın basın sözcüsü Daniela Milutin, şimdiye kadar Türkiye'de Hugo Boss, Zara, C&A gibi şirketlerin tedarikçilerinde zaman zaman çocuk işçiliği sorunuyla karşılaşıldığını aktarıyor. Diğer yandan Alman hükümetinin çıkaracağı etkin bir Tedarik Zinciri Yasası'nın sendikal çalışmanın engellenmesini de ortadan kaldırması gerektiğini vurguluyor. Milutin, bu bağlamda Türkiye'de eleştirel sendikacıların sık sık engellendiğini, tehdit edildiğini veya işten çıkarıldığını belirtiyor.

Yükseköğretim mezunlarının istihdamı neden güçleşiyor?

https://www.dw.com/tr/%C3%BCniversiteli-i%C5%9Fsizlerin-say%C4%B1s%C4%B1-h%C4%B1zla-art%C4%B1yor/a-54178226

Türkiye'de her yıl yükseköğretim kurumlarından mezun olanların sayısı artıyor; fakat bu artış istihdam verilerine yansımıyor. Mezunların işgücü piyasasına dâhil olma oranı her yıl daha da azalıyor.Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) 2019 verilerine göre, Türkiye'de yükseköğretime katılım son 10 yılda iki kat artarken, üniversite mezunlarının istihdam edilme oranı yüzde altı azaldı.

Dünya Bankası 2020 Haziran ayında yayımladığı rapora göre, salgın koşulları nedeniyle Türkiye ekonomisinin yüzde 3,8 daralacağını öngörüyor. Bu daralma aynı kurumun Ocak 2020'de yaptığı tahminlerin 6,8 puan gerisinde bulunuyor. İstihdam olanaklarının da bu doğrultuda azalması bekleniyor. Ancak artan genç nüfusa iş sağlamak için ekonominin büyümeye ihtiyacı var.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Mart 2020 verileri, yükseköğretim mezunlarının sadece yüzde 66,7'sinin istihdam edildiğini gösteriyor. Bu, üç mezundan birinin çalışmadığı anlamına geliyor. İşgücü piyasasının daralmış olması ve akademik/teknolojik beklentilere paralel müfredatlar oluşturamayan birçok üniversitenin varlığı, mezun arzı ve iş gücü talebi arasında nitel ve nicel dengesizlikler yaratıyor.TÜİK 2019 verileri işsiz bir milyon 260 bin yükseköğretim mezunu gösteriyor. Mezunların bir katma değer yaratmıyor olması ise hem maddi hem de beşeri sermaye kaybına işaret ediyor.

ODTÜ İktisat Bölümü Öğretim Üyesi ve ODTÜ Bilim ve Teknoloji Politikaları Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Erkan Erdil, eğitim sistemi ve emek piyasası arasındaki uyumsuzluğun nedeninin birbirinden bağımsız üretilen üniversite, bilim ve teknoloji politikaları olduğu görüşünde: "Bu nedenle, üniversite-sanayi işbirliği konusunda dünyanın çok gerisindeyiz."

Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı (YÖK) ilk defa 2019 yılında kontenjanları Yükseköğretim Eğitim Programları Danışma Kurulu ile belirledi. Kamu ve özel sektör temsilcilerinden oluşan bu kurul, yükseköğretim alanında istihdam odaklı eğitim programları ve bölüm kontenjanlarını planlama amacıyla kuruldu. Kurul örneğin, 2019 planlanmasında öğretmenlik bölümlerinin kontenjanlarının yüzde on oranında azaltılmasına karar vermişti.

Plastik kirliliği 2040'ta 1 milyar 300 milyon tona ulaşacak

https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53531186

Leeds Üniversitesi'nde önümüzdeki yirmi yıl içinde plastik atıklar problemi üzerine çalışma yapan uzmanlardan Dr Costas Velis, rakamların çok büyük olduğunu ama bu gidişe dur diyebilecek teknoloji ve zamana sahip olduğumuzu söyledi.

Science adlı bilim dergisinde yayınlanan araştırmanın yazarlarından Dr Velis "Bu 20 yıl sonra atıklar konusunda nerede olacağımız hakkında yapılan ilk kapsamlı değerlendirme" diyor.
"Bu kadar büyük miktarlarda atığı hayal etmek çok güç ama canlandırabilmeniz için şöyle anlatayım: Bu plastikleri düz bi zemin haline getirsek Birleşik Krallık'ın bir buçuk katı bir alanı (Türkiye'nin aşağı yukarı yarısı) kaplayabiliriz. Bu çok karmaşık bir hesap çünkü plastik her şeyin içinde ve dünyanın her yerinde farklı amaçlarla kullanılıyor ve atıklar konusunda farklı yöntemler izleniyor."

Bu karmaşık meseleyi rakamlara dökerek sergileyebilmek için araştırmacılar, dünya çapında plastik üretimi, kullanımı ve atıklarının izini sürdü. Uzmanlar daha sonra plastik kirliliğinin, önümüzdeki yıllarda ne kadar büyüyeceğini yansıtan bir modelleme geliştirdi.Bu modelleme ile "herşey olduğu gibi devam ederse" senaryosu adını verdikleri hesaplamayı yaptılar.

Plastik üretiminde şu anki artış hızının aynen devam edeceği ve geri dönüşüm ya da atıkların işlenmesi konusunda önemli bir değişiklik olmayacağı varsayımına dayanan bu senaryoya göre 20 yıl sonra plastik atık miktarının 1 milar 300 milyon tona ulaşacağını tahmin ediyorlar.

Fakat modellemede yaptıkları küçük değişiklikler bile bu sonucu değiştirebiliyor ve en mütevazı müdahalelerin bile atık sorununa çözümde önemli olabileceğine işaret ediyordu. Hesaplamalarda, geri dönüşüm oranını artırıp, plastik üretimini başka maddelerle ikame ederek düşürdüklerinde atık miktarında büyük bir düşüş meydana geliyordu.

Çalışmaya fon sağlayan ABD merkezli Pew Vakfı'ndan Winnie Lau, her türlü çözüm ihtimalini hesaplamanın önemli olduğunu söylüyor. "Bunu yaparsak, 2040 yılında okyanusa dökülen plastik miktarını yüzde 80 azaltabiliriz" diye ekliyor.

Araştırmayı yapan uzmanlar çalışmanın sonunda bir dizi önlem tavsiye ettiler. Bunların bazıları şöyle:
-Plastik üretimi ve tüketimindeki artışı azaltmak
-Plastiğin yerine kağıt ya da doğada çözülebilen maddeler kullanmak

-Ürünler ve paketlerini geri dönüşüme girebilecek şekilde tasarlamak
-0rta ve düşük gelir gruplarındaki ülkelerde atık toplamayı hızlandırmak ve resmi yolların dışında atık toplama ve geri dönüşümü teşvik etmek
-Plastik atıkların, geri dönüştürülmesi ekonomik olmayan yüzde 23'ünün bir ara çözüm olarak toplanabileceği yerler inşa etmek
-Plastik atık ihracını azaltmak

Fakat Dr Velis makul bütün önlemler alınsa bile, önümüzdeki yirmi yıl içinde, yine modellemeye göre doğaya en az 710 milyon ton ekstra plastik atık bırakılacak.

Dolayısıyla sorunu tümden çözecek mucizevi bir plan yok. Ama bu araştırma genellikle göz ardı edilen bir meseleyi öne çıkardı: Güney Yarımküre'de tahminen 2 milyar insan, doğru düzgün atık işleme ve geri dönüşüm imkanlarından yoksun yaşıyor.

Dr Velis "Bu insanlar çöplerini bir yere atmaya mecbur. Yakmak ya da bir yere boşaltmaktan başka hiç bir seçenekleri yok" diyor.Ve küresel düzeyde plastik atıkların azaltılmasında çok büyük bir rol oynamalarına rağmen tahminen 11 milyon gayri resmi çöp toplayıcı, genellikle en temel haklarından, güvenli çalışma koşullarından yoksun bir şekilde çalışmaya devam ediyor.

Dr Velis, "Çöp toplayıcılar geri dönüşümün isimsiz kahramanlarıdır. Onlar olmasaydı sularımıza karışan plastik miktarı bugünkünden çok daha büyük olacaktı" diyor ve çöp toplayıcıların desteklenmesi ve daha güvenli çalışma koşullarına kavuşturulmasının atık sorununun çözümünde hayati bir rol oynayabileceğini vurguluyor.

Manchester Üniversitesi'nden Dr Ian Kane, bu yakınlarda deniz yataklarındaki mikro-plastik miktarını hesaplayan bir bilim insanları grubundan. Ortaya çıkan manzaranın dehşet verici olduğunu söylüyor:
"Çalışmanın yazarları veriler ve analizle ilgili büyük belirsizlikler olduğunu kabul ediyorlar ama tam rakamlar ne olursa olsun artan küresel talebe cevap vermek için plastik üretiminin hızla artması çevre için korkutucu sonuçlar yaratıyor."

Yine Manchester Üniversitesi'nden Profesör Jamie Woodward ise koronavirüs salgınıyla ortaya çıkan ironik bir duruma dikkat çekiyor:
"Plastik bu süreçte salgınla mücadelenin cephesinde çalışanları korumaya yaradı. Fakat kullanılan dev miktardaki koruyucu malzemenin atık etkisi önümüzdeki on yıl içinde korkunç olabilir."

Profesör Woodward bu durumla iklim değişikliği arasında da paralellikler çizilebileceğini insanlığın artık eskisi gibi devam edemeyeceğini söylüyor "Davranışlarımızı radikal bir şekilde değiştirmemiz gerekiyor" diyor.

EastMed projesi Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki kazanımlarını nasıl etkiler?

https://tr.sputniknews.com/columnists/202007221042503795-eastmed-projesi-turkiyenin-dogu-akdenizdeki-kazanimlarini-nasil-etkiler/

İsrail yönetiminin yıllardır tartışılan 900 kilometre uzunluğundaki EastMed boru hattı projesine dönük hamlesi ne anlama geliyor? Proje hayata geçtiği takdirde, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki varlık ve kazanımları nasıl etkilenir? Enerji uzmanı Volkan Aslanoğlu, Sputnik'e anlattı.

Yunanistan ve İtalya üzerinden Avrupa'ya gaz taşınması planlanan EastMed boru hattı projesine, İsrail'den onay da geldi. İsrail yönetiminin yıllardır tartışılan bu 900 kilometre uzunluğundaki boru hattı projesine dönük hamlesi, **zamanlaması itibarıyla neyi anlatıyor?** Proje hayata geçtiği takdirde, **Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki varlık ve kazanımları** nasıl etkilenir? Sputnik'in bu sorularını, **enerji uzmanı Volkan Aslanoğlu** yanıtladı.

‘Doğalgaz boru hatları, hem yapımı uzun süren hem de uzun vadeli siyasi işbirliği isteyen projeler’

Aslanoğlu *“Genelde dikkatlerden kaçıyor olsa da* **kaya petrolü/gazı devriminden doğalgaz piyasası** *da en az petrol piyasası kadar* **etkilendi***. LNG (Sıvılaştırılmış doğal gaz) ifadesini de artık çok sık duymamızın temel sebebi bu. Alışkın olduğumuz üzere artık* **doğalgazın boru hattı ile değil LNG halinde tankerler vasıtasıyla ticareti daha çok yapılıyor***. Fakat çevremizde halen doğalgaz boru hattı projelerine dair oldukça haber okuyoruz. Bunun temel sebebi ise* **boru hatlarının enerji ile alakalı oldukları kadar politik alt yapıları da olmaları. LNG basit bir al-sat marketi** *iken, doğalgaz boru hattı gerek yüksek ilk yatırım maliyeti, gerekse uzun süren yapım aşaması ve daha da uzun süreli alıcı-satıcı anlaşması ile* **siyasi bir kooperasyon** *da istemektedir”* dedi.

İsrail, EastMed’in önünü açarak aslında neyi onaylamış oldu?

İsrail’in EastMed onayının **Türkiye’nin 1974’te gerçekleştirdiği Kıbrıs Harekatı’nın yıldönümünü** takip etmesinin, Ankara’ya dönük bir siyasi mesaj içerdiğine işaret eden Aslanoğlu *“İsrail’in aslında neyi onayladığını doğru analiz etmek gerekir. Öncelikle bu onayın Kıbrıs Harekatı’nın yıldönümünün hemen akabinde olması manidar,* **bunu siyasi bir mesaj olarak algılamak lazım.** *Zira EastMed’in diğer iki taraf ülkesi* **Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ve Yunanistan** *bu proje için* **2 Ocak’ta imza atmıştı.** *Öte yandan İsrail, sadece bu proje için doğalgaz sağlayabileceğinin güvencesini veren bir konuda imza atmıştı. Doğalgaz piyasasının alıcının hakim olduğu piyasa (buyer’s market) olduğu şu dönem herhangi bir doğalgaz satıcısının böyle bir anlaşmaya atlamaması zaten saçma olurdu.* **Üstelik Türkiye’yi dışarıda bıraktığımızda Doğu Akdeniz blokunda doğalgaz ticareti açısından en rahat durumda olan ülke İsrail.** *Zira gazını hem Mısır’a hem de Ürdün’e satmakta. Bu iki ülke de bu durumdan hoşnut olmadığı aşikar olsa da, bölgesel politikalardaki çıkarları için birtakım şeylerden ödün vermek zorundalar”* diye anlattı.

‘Proje gerçekçi veya mantıklı değil’

Aslanoğlu, projenin gerçekçi veya mantıklı bir proje olmadığının altını çizerek *“Öncelikle* **proje doğalgaz marketindeki global trendleri ve ekonomik kaygıları göz önünde bulundurulduğunda gerçekçi veya mantıklı bir proje değil.** *Ancak AB, enerji güvenliğini ve tedariğini genişletmek adına maliyetteki artışı göz önünde bulundurur ve bu bölgeye stratejik rezerv muamelesi yaparsa ancak o zaman gerçekleşebilir bir proje olarak ifade edilebilir. Bu durumda bile* **Doğu Akdeniz’de çok ama çok kararlı bir politika sergilemesi gerekiyor,** *zira Türkiye’nin bu noktadaki kararlı politikası ülkenin son beş yıldaki sondajların neredeyse tamamını yapmasını ve sismik olarak bölgenin tamamına yakınını taramasına katkı sağladı. Böyle bir kararlılığı gösterebilmek ise AB adına değerli bir sınav olacaktır”* diye devam etti.

Yunanistan'ın tepkisi neden giderek daha sert hale geldi?

Doğu Akdeniz'deki çekişmede sesini giderek daha fazla yükselten Yunanistan'ın durumunu da değerlendiren Aslanoğlu *"Gelelim Yunanistan'ın sesinin neden bu kadar yüksek çıktığına. Bu da* **tamamen yepyeni bir potansiyel gaz sahası olan ve Girit Adası'nın hemen güneydoğusunda bulunan Heredot Havzası kaynaklı.** *Heredot, Leviathan sahasının bir zamanlar olduğu gibi* **büyük potansiyel** *sergiliyor. Bölgede henüz bir aktivite yapılmadı fakat* **Libya ile yapılan anlaşma ile Türkiye Petrolleri bu bloklarda arama yapabilecek hale geldi.** *Sismik araştırmalar çok önemli olmasa da sondaj vurulduğu an yine tüm dinamikler değişecektir. Zira Türkiye'nin Kıbrıs'ın güneyine inmesi ile ENI GKRY'nin ruhsat verdiği alanlarda güvenliğini sağlayamadığı gerekçesiyle sondaj planını revize edip, bu ruhsat alanındaki aktivitelerini önümüzdeki senelere ertelemişti"* ifadelerini kullandı.

'Özellikle Kovid-19 sonrası Doğu Akdeniz'de büyük ve garantili sahalara yönelindi'

Aslanoğlu *"Son bir gelişme daha oldu gözlerden kaçan. Bu da* **Chevron'un İsrail, Mısır ve GKRY'nin İsrail sınırındaki doğalgaz yataklarının sahibi olan Noble Energy'i satın alması oldu.** *Bu konuda yapılabilecek okuma şu, bölge için çok büyük önem teşkil etse de, üretim yapılan yerler hariç* **Doğu Akdeniz'deki bu gaz sahaları Chevron gibi firmalar için öncelik açısından çok gerilerde.** *Dolayısıyla Kovid-19 kaynaklı ekonomik daralma yaşanan ve dolaylı olarak petrol fiyatlarının düşmesi de çok büyük etken olduğu şu günlerde, bu tarz büyük firmaların bu tarz ufak sahalardansa Permian gibi daha büyük ve garanti sahalara yatırım yaptığı da aşikar.* **Dolayısıyla Chevron'un da bu bölgeye dair beklentileri gelecek açısından bize fikir verecektir***"* diye ekledi.

Türkiye Ege'de Yunan hayallerine geçit vermiyor

Yunanistan, Ege Denizi'nde Türkiye'ye birkaç kilometre uzaklıktaki ada parçacıkları üzerinden **onbinlerce kilometrekarelik kıta sahanlığı kurmayı hedefliyor**

Ankara, **"Türkiye'yi Anadolu Yarımadası'na hapsetme"** planına sahada Oruç Reis gibi gemilerinin sismik araştırma çalışmalarını kararlılıkla sürdürerek yanıt veriyor

Uluslararası hukuk normları Türkiye'nin Ege ve Doğu Akdeniz'deki **tezlerini destekliyor**

KARA SULARI:

Bir kıyı devletinin kara ülkesini çevreleyen, belirli bir genişliğe kadar uzanan deniz kuşağı. Türkiye ve Yunanistan arasında deniz sınırı henüz bir anlaşmayla belirlenmedi. Türkiye, kendisinin ve Yunanistan karasularının Ege Denizi'ndeki genişliğini 6 deniz mil kabul ediyor. Karasularının 12 deniz miline çıkarılması halinde Yunanistan'ın karasuları Ege Denizi'nin yüzde 70'ine hakim olacak. Türkiye'nin karasuları ise Ege Denizi'nin yüzde 10'undan aza inecek

KITA SAHANLIĞI:

Bir kıyı devletinin karasuları dışında kalan deniz yatağı ve toprak altında birtakım ekonomik haklar kullandığı alan. Açık deniz altında kıyı devletinin egemenliğinin devamı ya da doğal uzantısı

NAVTEX:

Denizcilere yapılan bir tür (uluslararası) duyuru. Navtex paylaşımlarıyla seyir halindeki gemiler bilgilendiriliyor; tehlike ya da risklere karşı uyarılıyor. Kazalar, meteorolojik tahminler, arama kurtarma faaliyetleri gibi durumlar hakkında mesajlar veriliyor

MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE (MEB):

Kıta sahanlığının kıyı devlete tanıdığı petrol ve doğalgaz arama ve çıkarmaya ilişkin egemen hakların yanı sıra, balıkçılık gibi su kütlesindeki canlı kaynaklara ilişkin hakları da kapsıyor. Kıta sahanlığı doğal hak iken, MEB ise ülkelerin ilan ettiği bölgeleri tanımlıyor. MEB ilanında çakışan talepler ilgili ülkelerin uzlaşmasıyla çözüme kavuşuyor. Hakça yapılan paylaşımlar dikkate alınmak koşuluyla MEB sahası 200 deniz miline kadar uzanabiliyor

22.07.2020

ANADOLU AJANSI

TARİHÇİLERİN KUTBU:

Halil İnalcık

Osmanlı ve Balkan tarihi üzerine hazırladığı eserlerle dünya çapında saygı gören ve "Tarihçilerin Kutbu" olarak nitelendirilen Prof. Dr. Halil İnalcık, birçok saygın akademisyenin de yetişmesini sağladı

1916
7 Eylül'de İstanbul'da dünyaya geldi

1935
Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde tamamladı

1942
"Tanzimat ve Bulgar Meselesi" adlı doktora tezini verdi

1943
"Viyana'dan Büyük Ricat"e Osmanlı İmparatorluğu ve Kırım Hanlığı" başlıklı teziyle doçent oldu

1947
Türk Tarih Kurumu üyeliğine seçildi

1949
İngiltere'ye gitti. Osmanlı tarihine ait kaynakları araştırdı, önemli tarihçilerle tanıştı

1952
"Viyana Bozgun Yıllarında Osmanlı-Kırım Hanlığı İşbirliği" teziyle profesörlük unvanı aldı

1953-1957
Columbia, Princeton, Pennsylvania, Harvard Üniversitelerinde ziyaretçi profesör olarak dersler verdi. ABD'de Osmanlı-Türk tarihi araştırmalarının gelişimine büyük katkı sağladı

1972-1986
Ankara Üniversitesinden emekli olarak, Chicago üniversitesinde Osmanlı Tarihi Kürsüsü'nü kurdu ve 14 yıl burada çalıştı

1993
Bilkent Üniversitesi'nde Tarih Bölümünü kurdu. 23 yıl boyunca Bilkent Üniversitesi Osmanlı Tarihi Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora öğrencilerine seminer dersi verdi

YAYINLANMIŞ YÜZLERCE MAKALESİ BULUNAN İNALCIK'IN BASILMIŞ KİTAPLARINDAN BAZILARI:

1916 - 2016

"Osmanlı Tarihinde İslamiyet ve Devlet"

"Devlet-i Aliyye"

"Tarihe Düşülen Notlar",

"Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi",

"Türklük Müslümanlık ve Osmanlı Mirası",

"Osmanlılar ve Haçlılar",

"Osmanlı ve Modern Türkiye"

"Osmanlı'da Devlet, Hukuk, Adalet",

Kuruluş ve İmparatorluk Sürecinde Osmanlı"

"Osmanlı ve Dünya, Osmanlı Tarihinde Efsaneler ve Gerçekler"

"Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)"

2000
İstanbul'un sosyal ve ekonomik tarihi için büyük öneme sahip olan "Halil İnalcık Araştırma Projesi"ni hayata geçirdi

2002
İslam Konferansı Teşkilatı tarafından Teşekkür Plaketi ve Kültür Bakanlığı 2002 Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'ne layık görüldü

2005
Prof. Suraiya Faroqhi ile birlikte E. J. Brill'in (Leiden) "The Ottoman Empire and Its Heritage" (Osmanlı İmparatorluğu ve Mirası) serisinin editörlüğünü üstlendi. 2005 yılına kadar bu seriden yayınlanan 38 cilt, Osmanlı tarihini Batı dünyasına tanıtan belli başlı eserler arasında yer aldı

2016
25 Temmuz'da Ankara'da tedavi gördüğü hastanede hayatını kaybetti

TANINMIŞ ABD'Lİ SOSYAL BİLİMCİ **IMMANUEL WALLERSTEIN,** 2005 YILINDA İNALCIK HAKKINDA ŞU SATIRLARI YAZDI:

"Bugün dünya üniversitelerinde Halil İnalcık okunuyor ve okutuluyor. Onu dar anlamda bir "tarihçi" olarak düşünmek elbette yetersiz kalır. Bizzat tarih disiplinine şekil vermiş, kendi metodolojisini ve bilgi birikimini tarihçilik mesleğine kazandırmış bir kişi olarak İnalcık, bilim çevrelerinin üzerinde uzlaştığı seçkin bir isimdir. (...) Yeni kuşak tarihçiler, Akdeniz, Osmanlı ve Balkan tarihi üzerindeki birçok yanlışın tashih edilmesini ona borçludur. (...) Halil İnalcık, bu sahanın en seçkin uygulayıcılarından biri. Dünya bilimine katkıları su götürmez. Çabalarının hedefi haline gelmiş konu üzerinde bize sadece tefekkür etmek düşer."

25.07.2020

ANADOLU AJANSI

https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19560

https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19552

https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19524

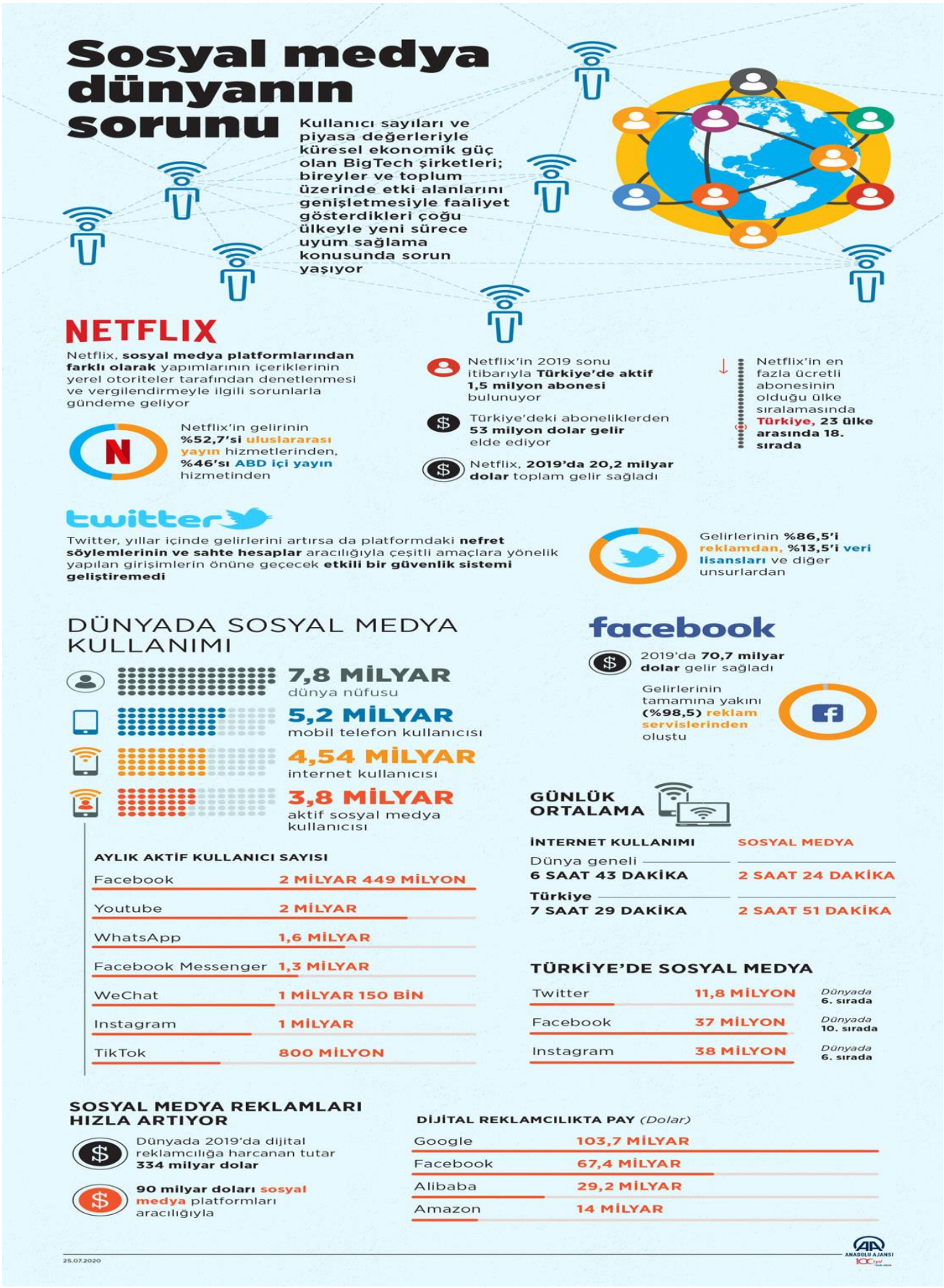

https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19562

https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19512

Kovid-19'da en sık görülen nörolojik bulgu baş ağrısı

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi Nöroloji Kliniği Eğitim ve İdari Sorumlusu Doç. Dr. Ömer Karadaş ve klinik hekimlerinin Kovid-19'lu 239 hastanın nörolojik semptomlarınının eş zamanlı incelendiği "prospektif" çalışması, uluslararası bilim dünyasının da dikkatini çekti

DOÇ. DR. ÖMER KARADAŞ

- Nöroloji hekimleri, üç ay boyunca Kovid-19 hastalarını inceledi
- Hastalarda en sık görülen bulgu **"baş ağrısı"** oldu
- **Baş ağrısı dışında görülen diğer nörolojik bulgular:** bilinç bozuklukları, beyin damar hastalıkları, trigeminal nevralj, kas ağrıları, sinir sistemi tutulumları
- Nörolojik bulguları olan hastaların klinik durumlarının daha ağır olduğu ve hastanede daha uzun kaldıkları tespit edildi

"Bizim diğer ülkelerden farkımız, yüz yüze hasta değerleriyle verileri elde etmeye çalıştık. 239 hastayı birebir değerlendirme fırsatı bulduk. Bunların sonucunda her 3 hastanın birinde nörolojik bulguların olduğunu saptadık. Bu nörolojik bulgular sadece tek bulgular olarak değil bazı hastalarda 5-6 nörolojik bulguyu bir arada gördük"

"Hastalarla yüz yüze görüşmeler yaptığımız için buna 'prospektif çalışma' diyoruz. Bütün kliniklerini izleyerek notlarını aldığımız için prospektif anlamda dünyadaki ilk çalışmadır"

"En sık gördüğümüz nörolojik bulgu, baş ağrısıydı. Baş ağrısının dışında bilinç bozuklukları, beyin damar hastalıkları, trigeminal nevralji dediğimiz halk arasında delirten ağrı olarak bilinen ağrı çeşitleri. Kas ağrıları, sinir sistemi tutulumları"

"Salgınla birlikte nörolojinin de önemi daha çok ortaya çıktı. Kovid-19 ilk ortaya çıktığında belirtileri ateş, nefes darlığı ve öksürüktü, ancak zamanla bütün sistemleri özellikle de beyine yönelik tutulumları tespit edildi"

"Bu çalışmada nörolojik bulguların Kovid-19 kliniğinde önemli bir yer tuttuğu ve bu nörolojik belirtilerin iyi bilinmesi erken tanıda yardımcı olabilir"

ANADOLU AJANSI

23.07.2020

https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19534#!

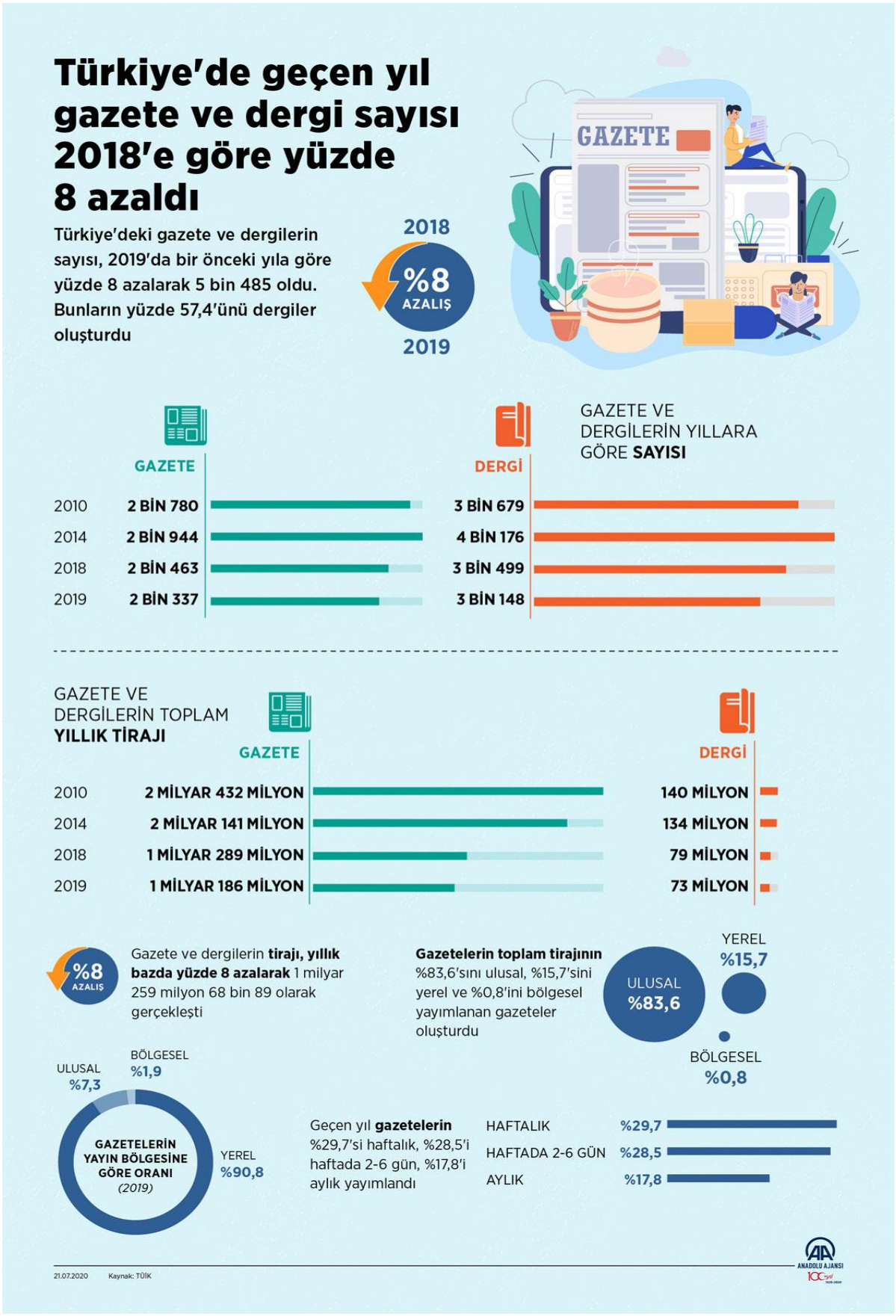

https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19506

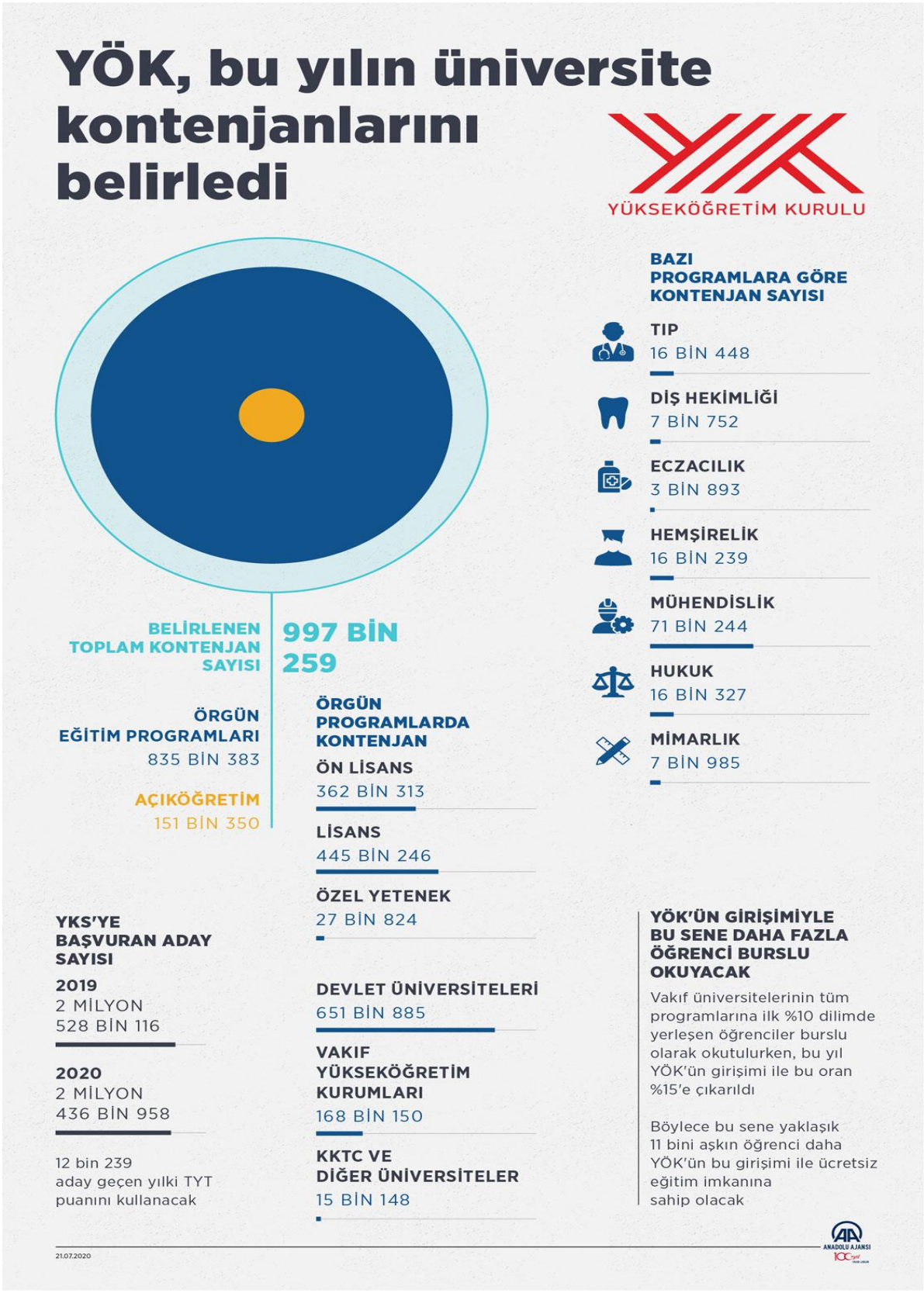

https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19510

KÜÇÜK YAŞTA BİR *MAHALLE KRALI*

—nazım ile İnsanbilim—

Doç. Dr. Sinan ÇAYA, İSÜ-FEF

Hüso bizden farklıydı:
O doğuştan liderdi!
Değişikti hâlleri
Başkasına nazaran.
Nesini anlatayım?
Büyük havası vardı
Mahallede *Hüso*'nun!

*****

Filim şeritlerinden
Kesilmiş parçaları
Mika büyütecine
Yerleştirip bakardı.
Bize de baktırırdı
(Bir avuç ayçiçeği
Mukabilinde tabii).
Filimlerden bıkınca
Gazeteden kestiği
Ufak fotoğraflarla
Çizgi resimleri de
Döşeyip seyrederdi
Aynı büyütecinde.

*****

İş gelirdi elinden:
Tahtadan yontma silâh;

Gider-ayak sürülen
Süslü direksiyonlu
Bakır telden araba;
İple tutup çekmeye
Basit kum kamyoneti;
Oklar yaylar, sapanlar...
Buluş vardı Hüso'da!

*****

Dondurmayı mahsustan
Sivri külâhta alır,
Dibini kemirir ve
Oracıktan emerdi
Tutup da herkes gibi
Yalayacağı yerde
dibi düz külâhlardan!

*****

Ara sıra *Hüso*'nun
Başka mahallelerde
Beze kurabiyeyle
("Sakız kaymak" denirdi)
Limonata sattığı;
Kâğıt para kazanıp
Evinde sakladığı
Lâfları dolaşırdı.
Yoksul çocuğu amma
Eli akçe tutardı.

*****

Hiç unutmam, bir defa
Ekmeği yerden almış
—“*Günahtır, ağlar*” diye
Köşeye kaldırmıştı.
Ağzında kemirdiği
Koca salatalığı
Fırlatır gibi yapmış,
Yine de kıyamamış;
—“*Ekmek Türk, ona günah!*
Amma bu hıyar gâvur!
Bunu atsam fark etmez!”
demişti çocuklara.
Kendi <u>çıkarımı</u> mı?
Büyüklerden mi duydu?

*****

"..... yarışı" diye
Bir şeyler işitmiş ki;
Bir gün boş bir arsada
Hepimizi toplayıp
Yarış düzenlemişti
Ve birinci gelmişti
(Eliyle "atadığı"
Hakemler sayesinde).

*****

Bir gün *büyük* bir çocuk
Elinde bir sopayla
Yolumuzu kesince;
—"*Elindeki sopayla*
kuruluyon 'lan!" dedi.
—"*Sopasız kurulsana*,
Benim yaptığım gibi!"
Geçti esas duruşa.
Çocuk aynını yaptı
Ve gerginlik atıldı
Artık bir arkadaştı.
("*Kurulmak*" yüklemini
Yorumlamış da olduk
Böylece beraberce …
Belli bir yaş öncesi
Öyle soyut düşünce
Ve mecaz mânâlara,
deyimlere tam vukuf
olunmuyor ya işte…

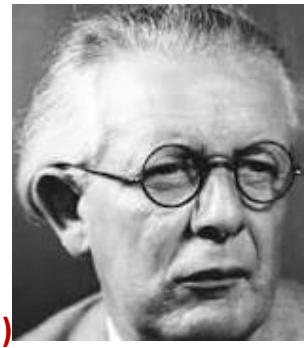

(—*Piaget*'in tespiti—)

*****

Ön sokakta oynarken

Yeni gelen birinin
Kapar kapmaz adını
—“*Filâncayı <u>linç</u> edin*!”
diye zavallıcığa
saldırtmıştı herkesi!
Sonra da “affetmişti”.
Kovboy filmlerinden mi
Öğrenmiş kelimeyi?
Gece açık havada
oynatan sinemada?
Bilet alıp girmezdi.
Uzun süre bekleyip;
Biletçiye *yağ çekip*
Filmin ortalarında;
Denetim de gevşeyip
Birazcık müsamaha
Biletçinin nezdinde…
<u>Dalardı</u> o esnâda
ansızın içeriye!
Önceki görüntüsüz
Sırf sesli diyaloglar
(Dışarda *<u>sote</u>*deyken
kulağına çalınan)
Sonradan sahnelerle
Birleşince bir güzel,
Anlamlı bir bütünlük
Zaten kazanıyordu).

*****

Müthiş iddiacıydı!

“*Dere kumu mu ince*
Yoksa çeşme suyu mu?”
diye bir tartışmayı,
Önce “ihdas ederek”,
Sonra kumu savunmuş
Ve kocaman bir öbek
İnşaat kumu ile
Deneylere kalkışıp

kurtarmıştı *tezini*
(hile hurda karışık).

*****

Bir karga avcısıydı
(O yıllar belediye
"İyi para" öderdi
Karga kafalarına;
Tarımsal ağırlıklı
Kimi kasabalarda)

Bir *Roman* çocuğunu
"Baş cellâdı" yapmıştı
Sapanıyla vurduğu
Bütün o kargaların
Başlarını almaya...
(Çocuk "onore olmuş"
Hüso'nun dudağından
Her emri lâyıkıyla
Deruhte eylemiştir).

*****

Hüso bir gün kazâra
Elindeki malayla
Diz kapağına çarpan
Bir dülger çocuğuna

—“*Hapsaneyi bilseydim*
Seni yollattırırdım!
Dua et, bilmiyorum!”
diye çıkıştı; sonra
Birazcık düşündü ve:
—“*Görmüştüm yahu bir gün*!
Demirler arasında
Saçı tıraşlı adamlar...
Amma yolu unuttum!”
diyerek geçiştirdi.

*****

Ağaçlara tırmanır,
Meyvalar aparırdı.
Ayrıca dal üstünde,
Akrobasi yapardı:
Dizlerinden büktüğü
Bacaklarını takıp
Bir çatal-mevkiine;
Salınır baş aşağı
Kalırdı dakkalarca...

*****

Bir gün banyo sonrası
Evde “yasaklı” iken;
Açık camdan dışarı
baktım; *Hüso* orada:
Sahici bir *pantolon*
giyinmiş, vay kerata!

Benim üstümde ise,
Anneanne dikişi,
Puanlı bir basmadan
Beli lâstikli donum…
Tek bir cebi bile yok!
Onda yan cep, arka cep,
Hattâ ön sağ tarafta
Minik bir saat cebi!
Düğme dersen, kıyamet!
Öyle ballandırarak
Gösterdi; özendirdi…

(Aslına bakılırsa
Batı toplumlarında
Oğlan çocuğunun bir
***Erginlemesiymiş* bu**

pantolonla tanışma.
“*Breeching*” diye geçer
Bilimsel yazılarda.
Törensel bir sıçrama;
Bir hâlden hâle geçiş!
Bizde ise sessizce,
Pek vurgu yapılmadan
vuku buluyor. Neyse…).
*****
Tâyinen Ankara’ya
Taşınma öncesinde
“*Bak ne kıyak yerlere*
gidiyoruz biz” filân
diyerek ben *Hüso*’yu
Kızdırmaya kalkmadım.
Tek bir nispet yapmadım!
—O gitseydi yapardı—
Sadece hareketten
Bir evvelki o günde;
Annemin tembihiyle
Sokakta oynamadım
(Eşyalara yardımım).
Artık *ekâbir* oldum;
Onu *takmıyor* muyum?
Böyle mi anlam verdi?
İçinden çıkamadım...
Sonuçta kızmış işte!
Meğer arka bahçenin
Girişinden gözlemiş.
Öğlen ezanı idi
—“*Erkeksen çık*!” diyerek
bir iri taş patlattı

Balkonun açığından!
Kanlar, tentürdiyotlar...
Bir şey anlamamıştım!
Galiba kızmamıştım.
Çenemdeki bu çentik

O günün hâtırası:
Arkadaş kıskanması...

Kitap Tavsiyesi